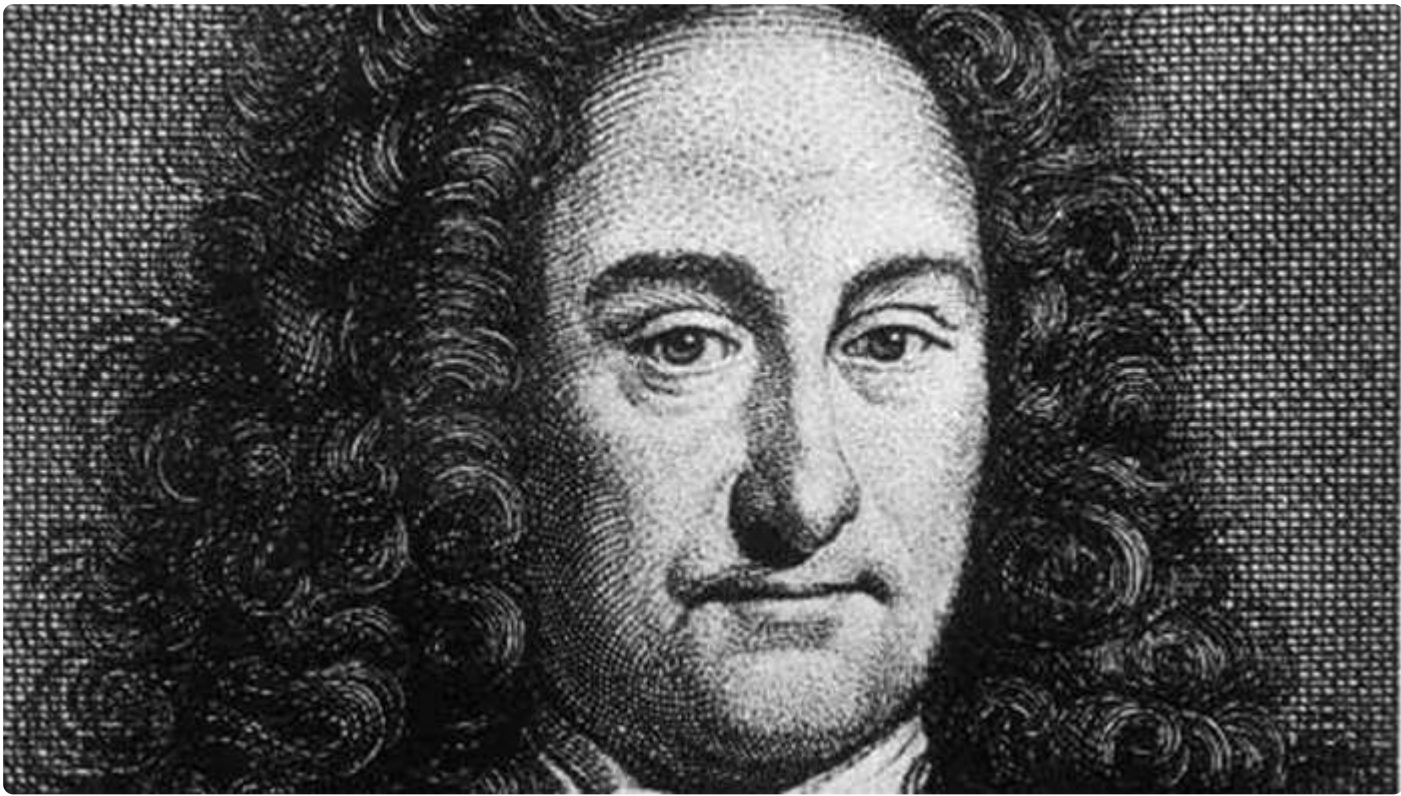

The Monadology

∞ Infinite Monad Theory by philosopher
Gottfried Wilhelm Leibniz.

Talaan ng Nilalaman

1. Panimula

2. Ang Monadolohiya

§ 1	Pagtukoy sa Monad: Ang Payak na Sustansiya
§ 2	Ang Saligan ng Katotohanan: Kung Bakit Dapat Mayroong Mga Payak na Sustansiya
§ 3	Ang Tunay na Hindi Mahahating mga Atom ng Kalikasan
§ 4	Walang Hanggan sa Kalikasan: Hindi Maaaring Mawasak ang mga Monad
§ 5	Walang Hanggan sa Pinagmulan: Hindi Maaaring Nabuo Nang Likas ang mga Monad
§ 6	Ang Pangangailangan ng Banal na Paglikha at Paglipol
§ 7	Ang Monad na Walang Bintana: Walang Tunay na Panlabas na Impluwensya
§ 8	Bakit Dapat Magkaroon ng mga Katangian ang mga Monad upang Maipaliwanag ang Pagbabago
§ 9	Ang Prinsipyo ng Pagkakakilanlan ng mga Matatanging Bagay
§ 10	Ang Likas na Pagkamapagbago ng Lahat ng Nilikhang Bagay
§ 11	Ang Panloob na Pinagmumulan ng Lahat ng Likas na Pagbabago
§ 12	Ang Pangangailangan ng Isang Prinsipyo ng Pagbabago at Ang Mga Tiyak Nito
§ 13	Maramihan sa Pagkakaisa: Paano Maaaring Magbago ang Isang Payak na Nilalang
§ 14	Pagpapakilala sa Pagdama (Di-malay) at Pagpapangkat nito sa Kamalayan
§ 15	Pagnanasa: Ang Panloob na Lakas na Nag-uudyok ng Pagbabago
§ 16	Ang Kaluluwa Bilang Patunay ng Maramihang Katangian sa Loob ng Isang Simpleng Substansiya
§ 17	Ang Pagtutol sa Materyalismo: Ang Pagdama ay Hindi Mekanikal
§ 18	Entelekia: Ang Panloob na Kagalingan at Sapat-sa-Sarili ng mga Monad
§ 19	Mga Antas ng Kaluluwa: Mula sa Hubad na Monad hanggang sa Mapanuring Isip
§ 20	Ang Pansamantalang Kalagayan ng Kawalan ng Kamalayan
§ 21	Ang Patuloy na Katotohanan ng "Maliliit na Pagdama"
§ 22	Ang Batas ng Pagpapatuloy ng mga Kalagayan
§ 23	Ang Patunay ng Di-Malay na mga Pagdama Mula sa Kamalayan
§ 24	Ang Kalagayan ng mga Hubad na Monad: Isang Walang Hanggang Pagkabulag
§ 25	Paano Lumilikha ng Natatanging Pagdama ang mga Organo sa mga Hayop
§ 26	Empirikal na Pangangatwiran: Paano Ginagaya ng Memorya ang Katwiran

§ 27	Ang Pinagmulan ng isang Makapangyarihang Imahinasyon
§ 28	Mga Tao bilang Empiriko sa Karamihan ng mga Aksyon
§ 29	Ang Natatanging Katangian ng Katwiran: Mga Kinakailangang Katotohanan
§ 30	Paang Naghahatid ang mga Gawing Pagninilay sa Kaalaman sa Diyos at Metapisika
§ 31	Ang Unang Dakilang Prinsipyo: Ang Prinsipyo ng Kontradiksyon
§ 32	Ang Ikalawang Dakilang Prinsipyo: Ang Prinsipyo ng Sapat na Dahilan
§ 33	Ang Dalawang Kaharian ng Katotohanan: Kinakailangan laban sa Nagkataon
§ 34	Ang Modelong Analitiko ng mga Kinakailangang Katotohanan
§ 35	Ang Saligan ng Pagsusuri: Mga Simpleng Ideya at Magkakatulad na Katotohanan
§ 36	Ang Paglalapat ng Sapat na Dahilan sa Nagkataong mga Katotohanan
§ 37	Ang Walang Hanggang Pag-urong ng mga Nagkataong Dahilan
§ 38	Ang Pangangailangan ng isang Kinakailangang Pagkatao Bilang Pangwakas na Dahilan
§ 39	Ang Konklusyon ng Pagkakaisa at Kasapatan ng Diyos
§ 40	Ang mga Katangian ng Kinakailangang Pagkatao: Walang Hanggan at Lahat-Tunay
§ 41	Pagtukoy sa Ganap at Walang Hanggang Kaganapan ng Diyos
§ 42	Ang Pinagmulan ng Kawalan ng Kaganapan sa mga Limitadong Nilalang
§ 43	Diyos bilang Saligan ng Lahat ng Posibilidad at Esensya
§ 44	Bakit Kailangan ang Isang Umiiral na Nangangailangang Pagkatao
§ 45	Ang Mga Patunay para sa Diyos: Ontolohikal (A Priori) at Kosmolohikal (A Posteriori)
§ 46	Intelekto ng Diyos vs. Kalooban: Ang Di-Mapaniil na Kalikasan ng Nangangailangang Katotohanan
§ 47	Ang Patuloy na Pagdaloy ng mga Monad Mula sa Diyos
§ 48	Ang Tatluhang Istruktura ng Diyos at ang Pagkakahawig nito sa mga Monad
§ 49	Aksyon Bilang Tiyak na Pagdama, Passyon Bilang Magulong Pagdama
§ 50	Sukat ng Kasakdalan at Aktibidad ng Nilalang
§ 51	Ang Kalikasan ng Inter-Monadikong Impluwensya: Ideyal at Itinagapamagitan ng Diyos
§ 52	Ang Kamag-anakan ng Aksyon at Passyon
§ 53	Ang Pangangailangan ng Sapat na Dahilan para Pumili ng Isang Posibleng Mundo
§ 54	Ang Pamantayan sa Pagpili: Mga Antas ng Kasakdalan

§ 55	Ang Aktuwalisasyon ng Pinakamainam na Mundo sa Pamamagitan ng Banal na Karunungan, Kabutihan, at Kapangyarihan
§ 56	Unibersal na Inter-Ekspresyon: Bawat Monad ay Salamin ng Buong Sansinukob
§ 57	Perspektibismo: Iba't Ibang Tanaw ng Iisang Sansinukob
§ 58	Ang Pormula ng Pag-optimize: Pinakamataas na Pagkakaiba-iba, Pinakamataas na Kaayusan
§ 59	Ang Dakilang Hipotesis na Nagpapalaki sa Kaluwalhatian ng Diyos
§ 60	Paano Kinakatawan ng isang Monad ang Buong Sansinukob mula sa Kanyang Limitadong Pananaw
§ 61	Ang Pisikal na Batayan ng Ekspresyon: Ang Pagkakabuklod ng Lahat ng Materya
§ 62	Ang Katawan bilang Tagapamagitan ng Ekspresyon ng Kaluluwa
§ 63	Ang Pagkakaisa ng Kaluluwa at Organikong Katawan ay Bumubuo ng Buhay na Nilalang
§ 64	Ang Walang Hanggang Kompleksidad ng Likas na Makina kumpara sa Artipisyal na Makina
§ 65	Ang Aktuwal na Walang Hanggang Dibisyon ng Materya
§ 66	Ang Daigdig sa Loob: Bawat Bahagi ng Materya ay Punô ng Buhay
§ 67	Ang Walang Hanggang Pag-ulit ng Buhay: Mga Daigdig sa Loob ng mga Daigdig
§ 68	Ang Buhay ay Kalat-kalat, Kahit sa Tila "Walang Buhay" na Materya
§ 69	Ang Ilusyon ng Kaguluhan at Kawalan ng Buhay
§ 70	Ang Hirarkiya ng mga May-Buhay: Nangingibabaw at Nakapailalim na mga Monad
§ 71	Laban sa takdang materya: Ang katawan ay nasa patuloy na daloy
§ 72	Metamorphosis, Hindi Paglilipat ng Kaluluwa (Metempsychosis)
§ 73	Walang Tunay na Paglikha o Kamatayan, Tanging Pagbabagong-anyo
§ 74	Preformation: Ang Hayop ay Nasa Binhi Na
§ 75	Mga Spermatikong Hayop at ang Ilang "Mga Hinirang"
§ 76	Ang Likas na Kawalang-hanggan ng Bawat Hayop
§ 77	Ang Kawalang-kasiraan ng Kaluluwa at ng Hayop Mismo
§ 78	Ang Sagot sa Problema ng Katawan-Isip: Pre-established Harmony
§ 79	Ang Harmonya ng mga Kaharian ng Mabisa at Pangwakas na Sanhi
§ 80	Pagwawasto sa Kamalian ni Descartes sa Interaksiyon ng Kaluluwa-Katawan
§ 81	Ang Buod ng Pre-established Harmony
§ 82	Ang Espesyal na Paglikha ng Makatuwirang mga Kaluluwa
§ 83	Mga Espiritu bilang mga Larawan ng Diyos, May Kakayahang Magkaalaman at Lumikha

§ 84 Ang Relasyon ng Diyos sa mga Espiritu: Hari at Ama

§ 85 Ang Rurok: Ang Lungsod ng Diyos

§ 86 Ang Moral na Daigdig bilang Kataas-taasang obra maestra ng Diyos

§ 87 Ang Mas Mataas na Harmonya: Sa Pagitan ng Kalikasan at Biyaya

§ 88 Likas na mga Pangyayari ay Naglilingkod sa Moral na Layunin

§ 89 Ang Mekanikal na Katarungan ng Sansinukob

§ 90 Banal na Pagtustos at ang Katuparan ng Pinakamainam na Posibleng Daigdig

Nakalimbag noong Nobyembre 22, 2025

<https://ph.cosmicphilosophy.org/books/leibniz-monadology/>

Panimula

Ang Monadolohiya (1714) ni Gottfried Wilhelm Leibniz

Noong 1714, nagpanukala ang pilosopong Aleman na si Gottfried Wilhelm Leibniz ng isang teorya ng ∞ walang hanggang monad. Ang Monadolohiya (Pranses: La Monadologie) ay isa sa pinakakilalang akda ni Leibniz sa kanyang huling pilosopiya. Maikling teksto ito na naglalahad, sa may 90 talata, ng isang metapisika ng payak na sustansya, o ∞ walang hanggang monad.

Sa kanyang huling pananatili sa Vienna mula 1712 hanggang Setyembre 1714, sumulat si Leibniz ng dalawang maikling teksto sa Pranses na nilayon bilang maikli ngunit malinaw na paglalahad ng kanyang pilosopiya. Matapos siyang pumanaw, lumitaw sa Pranses sa Netherlands ang "*Principes de la nature et de la grâce fondés en raison*", na inilaan para sa prinsipe Eugene ng Savoy. Inilathala ng pilosopong si Christian Wolff at ng kanyang mga kasamahan ang mga salin sa Aleman at Latin ng ikalawang teksto na naging kilala bilang "*Ang Monadolohiya*".

Ang publikasyon ng libro noong 🚀 CosmicPhilosophy.org ay isinalin sa 42 wika mula sa orihinal na tekstong Pranses gamit ang pinakabagong teknolohiyang AI ng 2024/2025. Ang kalidad ng bagong salin sa Aleman at Ingles ay maaaring makipagtagisan sa orihinal na mga salin mula 1720. Para sa maraming wika, ito ang kauna-unahang publikasyon sa buong mundo.

KABANATA 2.

Ang Monadolohiya

Ni Gottfried Wilhelm Leibniz, 1714

Principia philosophiæ seu theses in gratiam principis Eu-genii conscriptæ

§ 1

Ang Monad, na aming tatalakayin dito, ay walang iba kundi isang sustansiyang *payak* na bumubuo sa mga pinagsama-sama; payak, ibig sabihin ay walang mga bahagi (*Théod.*, § 10⁴).

§ 2

At kinakailangang may mga payak na sustansiya, dahil may mga pinagsama-sama; sapagkat ang pinagsama-sama ay walang iba kundi isang bungkalan o *aggregatum* ng mga payak.

§ 3

At kung saan walang mga bahagi, walang lawak, walang hugis, walang posibleng paghahati-hati. At ang mga Monad na ito ang tunay na mga Atom ng Kalikasan at sa madaling salita ang mga elemento ng mga bagay.

§ 4

Walang dapat katakutan na pagkawasak, at walang anumang maituturing na paraan kung saan ang isang payak na sustansiya ay maaaring malikha nang natural (§ 89).

§ 5

Sa gayon ding dahilan, walang paraan kung saan ang isang payak na sustansiya ay maaaring magsimula nang natural, dahil hindi ito maaaring mabuo sa pamamagitan ng pagsasama-sama.

§ 6

Kaya masasabing ang mga Monad ay hindi maaaring magsimula, ni magtapos, kundi biglaan lamang, ibig sabihin, maaari lamang silang magsimula sa pamamagitan ng paglikha at magtapos sa pamamagitan ng paglipol; samantalang ang pinagsama-sama ay maaaring magsimula o magtapos nang bahagi-bahagi.

§ 7

Walang paraan upang ipaliwanag kung paano ang isang Monad ay maaaring mabago o magbago sa kanyang loob ng ibang nilalang; dahil walang maaaring ilipat dito, ni maisip sa loob nito ang anumang panloob na galaw na maaaring masimulan, madala, madagdagan o mabawasan; tulad ng maaaring mangyari sa mga pinagsama-sama, kung saan may mga pagbabago sa pagitan ng mga bahagi. Ang mga Monad ay walang mga bintana, kung saan maaaring may pumasok o lumabas. Ang mga aksidente ay hindi maaaring maghiwalay, o gumalaw sa labas ng mga sustansiya, tulad ng ginawa noon ng mga nababatid na anyo ng mga Eskolastiko. Kaya ni sustansiya, ni aksidente ay maaaring pumasok sa isang Monad mula sa labas.

§ 8

Gayunpaman, kinakailangang ang mga Monad ay magkaroon ng ilang mga katangian, kung hindi, hindi sila magiging mga nilalang. At kung ang mga payak na sustansiya ay hindi nagkakaiba sa kanilang mga katangian; walang paraan upang mapansin ang anumang pagbabago sa mga bagay; dahil ang nasa pinagsama-sama ay maaari lamang magmula sa mga payak na sangkap; at ang mga Monad na walang mga katangian, ay magiging hindi matatangi ang isa't isa, dahil sila rin ay hindi nagkakaiba sa dami: at samakatuwid ang pagiging puno ay ipinapalagay, ang bawat lugar ay laging tatanggap, sa galaw, ng katumbas lamang ng dati nang mayroon, at ang isang kalagayan ng mga bagay ay magiging *hindi matatangi* sa iba.

§ 9

Kinakailangan pa nga, na ang bawat Monad ay naiiba sa bawat isa. Sapagkat wala sa kalikasan ang dalawang nilalang, na magkapareho nang lubos at kung saan imposibleng makakita ng panloob na pagkakaiba, o nakabatay sa isang likas na pagkakakilanlan.

§ 10

Aking tinatanggap na ang bawat nilikhang nilalang ay nakapailalim sa pagbabago, at samakatuwid ang Nilikhang Monad rin, at maging na ang pagbabagong ito ay tuluy-tuloy sa bawat isa.

§ 11

Sumusunod mula sa aming sinabi, na ang likas na pagbabago ng mga Monad ay nagmumula sa isang *panloob na prinsipyo*, dahil ang isang panlabas na sanhi ay hindi maaaring makaimpluwensya sa kanyang loob (§ 396, § 900).

§ 12

Ngunit kinakailangan rin na bukod sa prinsipyo ng pagbabago ay mayroong isang *detalye ng nagbabago*, na sa isang salita ay gumagawa ng pagtukoy at pagkakaiba-iba ng mga payak na sustansiya.

§ 13

Ang detalye na ito ay dapat maglaman ng maramihan sa pagkakaisa o sa payak. Sapagkat ang bawat likas na pagbabago ay nagaganap nang unti-unti, may bagay na nagbabago at may bagay na nananatili; at samakatuwid kinakailangan na sa payak na sustansiya ay mayroong maramihan ng mga damdamin at relasyon, bagaman walang mga bahagi dito.

§ 14

ang pansamantalang kalagayan, na sumasaklaw at kumakatawan sa maramihan sa pagkakaisa o sa payak na sustansiya, ay walang iba kundi ang tinatawag na *Pagdama*, na dapat na makilala mula sa pagkamalay o sa kamalayan, gaya ng lilitaw sa susunod. At dito nabigo ang mga Cartesiano, na itinuring na walang kabuluhan ang mga pagdama, na hindi namamalayan. Ito rin ang nag-udyok sa kanila na maniwala na ang mga espiritu lamang ang mga Monad at walang mga kaluluwa ng mga Hayop o iba pang mga Entelekya; at nalito nila ang mahabang pagkamanhid sa kamatayan sa mahigpit na kahulugan, na nakinabang pa sa kanila sa iskolarstikong pagkiling ng mga kaluluwang ganap na hiwalay, at nagpatibay pa sa mga masasamang isipan sa opinyon ng pagkamatay ng mga kaluluwa.

§ 15

Ang kilos ng panloob na prinsipyo na nagdudulot ng pagbabago o paglipat mula sa isang persepsiyon patungo sa iba, ay maaaring tawaging *Appetisyon*: totoo na hindi laging lubos na nakakamit ng appetisyon ang buong persepsiyong pinupuntirya, ngunit palagi itong nakakakuha ng bahagi nito, at nakaaabot sa mga bagong persepsiyon.

§ 16

Naranasan natin sa ating sarili ang maramihang katangian sa simpleng substansiya, kapag napag-alaman nating ang pinakamaliit na pag-iisip na ating namamalayan ay naglalaman ng pagkaiba-iba sa bagay. Kaya lahat ng kumikilalang ang kaluluwa ay isang simpleng substansiya ay dapat kilalanin ang maramihang katangiang ito sa Monad; at hindi dapat ito ikahirap ni Ginoong Bayle, gaya ng kanyang ginawa sa kanyang Diksiyunaryo sa artikulong *Rorarius*.

§ 17

Dagdag pa, kinakailangang aminin na ang Pagdama at ang mga umaasa dito ay *hindi maipapaliwanag sa pamamagitan ng mekanikal na dahilan*, ibig sabihin ay sa pamamagitan ng mga hugis at galaw. Kung ipagpalagay na may isang Makina, na ang istruktura ay nakapagpapisip, nakadarama, at nakapagdama; maaari itong isipin na pinalaki habang pinapanatili ang parehong proporsyon, upang maaaring pumasok dito, tulad ng sa isang gilingan. At sa pag-aakalang ito, sa pagbisita sa loob, makikita lamang ang mga piyesa na nagtutulak sa isa't isa, at walang mahanap na makapagpaliwanag ng pagdama. Kaya nasa simpleng substansiya ito dapat hanapin, at hindi sa pinagsama-sama, o sa makina. At wala ng iba pa maliban dito ang matatagpuan sa simpleng substansiya, ibig sabihin, ang mga pagdama at ang kanilang mga pagbabago. Dito rin lamang maaaring umiral ang lahat ng Panloob na Aksyon ng simpleng mga substansiya (Paunang Sal. ***, 2 b⁵).

§ 18

Maaaring tawaging Entelekia ang lahat ng simpleng substansiya, o Nilikhang Monad, sapagkat mayroon silang partikular na kagalingan (*échousi to entelés*), mayroong kasapatan (*autarkeia*) na nagpapagaling sa kanila bilang pinagmumulan ng kanilang panloob na aksyon at sa madaling salita ay mga makinang walang katawan (§ 87).

§ 19

Kung nais nating tawaging Kaluluwa ang lahat ng may *pagdama at appetisyon* sa pangkalahatang kahulugan na aking ipinaliwanag; ang lahat ng simpleng substansiya o Nilikhang Monad ay maaaring tawaging Kaluluwa; ngunit, dahil ang damdamin ay higit pa sa simpleng pagdama,

sumasang-ayon ako na ang pangkalahatang pangalan ng Monad at entelekia ay sapat para sa simpleng mga substansiya na mayroon lamang nito; at tawagin lamang na *Kaluluwa* ang mga may mas malinaw na pagdama at may kasamang memorya.

§ 20

Sapagkat naranasan natin sa ating sarili ang isang kalagayan, kung saan wala tung maalala at walang namumukod-tanging pagdama; tulad ng kapag tayo ay hinimatay, o kung tayo ay napupuruhan ng malalim na tulog na walang panaginip. Sa kalagayang ito ang kaluluwa ay hindi kapansin-pansing naiiba sa isang simpleng Monad; ngunit dahil ang kalagayang ito ay hindi pangmatagalan, at nakakawala ito, ito ay higit pa (§ 64).

§ 21

At hindi naman ibig sabihin na ang simpleng substansiya ay walang anumang pagdama. Hindi ito maaaring mangyari kahit sa mga nabanggit na dahilan; sapagkat hindi ito maaaring mawala, hindi rin ito maaaring manatili nang walang ilang damdamin na walang iba kundi ang pagdama nito: ngunit kapag may malaking bilang ng maliliit na pagdama, kung saan walang namumukod-tangi, tayo ay nabubulag; tulad ng kapag patuloy na umiikot sa parehong direksyon nang maraming beses, kung saan dumarating ang pagkahilo na maaaring magdulot sa atin ng pagkawala ng malay at hindi tayo pinapayagang makilala ang anuman. At ang kamatayan ay maaaring magbigay ng kalagayang ito sa mga hayop nang pansamantala.

§ 22

At dahil ang bawat kasalukuyang kalagayan ng isang simpleng substansiya ay natural na kasunod ng nakaraang kalagayan nito, kung kaya't ang kasalukuyan ay punô ng kinabukasan (§ 360);

§ 23

Kaya, dahil kapag nagising mula sa pagkabulag ay *namamalayan* natin ang ating mga pagdama, kinakailangang mayroon tayo nito kaagad bago, kahit na hindi natin ito napansin; sapagkat ang isang pagdama ay hindi maaaring manggaling nang natural maliban sa ibang pagdama, tulad ng hindi maaaring manggaling ang galaw nang natural maliban sa galaw (§ 401-403).

§ 24

Dito makikita na kung wala tayong namumukod-tangi at sa maaring sabihing mataas, at mas mataas na lasa sa ating mga pagdama, tayo ay palaging nabubulag. At ito ang kalagayan ng mga Hubad na Monad.

§ 25

Kaya nakikita natin na ang Kalikasan ay nagbigay ng mataas na pagdama sa mga hayop, sa pamamagitan ng pag-aalaga nito na bigyan sila ng mga organo, na nagtitipon ng maraming sinag ng liwanag o maraming alon ng hangin, upang gawin silang mas epektibo sa pamamagitan ng kanilang pagkakaisa. Mayroong katulad sa amoy, sa lasa, at sa pandama, at marahil sa maraming iba pang mga pandama, na hindi natin alam. At ipapaliwanag ko sa lalong madaling panahon, kung paano ang nangyayari sa kaluluwa ay kumakatawan sa nangyayari sa mga organo.

§ 26

Ang memorya ay nagbibigay ng isang uri ng *pagkakasunod-sunod* sa mga kaluluwa, na gumagaya sa katwiran, ngunit dapat na makilala mula rito. Ito ay dahil nakikita natin na ang mga hayop, na may pagdama sa isang bagay na tumama sa kanila at may katulad na pagdama noon, ay umaasa sa pamamagitan ng representasyon ng kanilang memorya sa kung ano ang nakaugnay sa nakaraang pagdama at napupukaw sa mga damdaming katulad ng kanilang naranasan noon. Halimbawa: kapag ipinakita ang patpat sa mga aso, naaalala nila ang sakit na dulot nito at tumatahol at tumatakas (Paunang Sal.⁶, § 65).

§ 27

At ang malakas na imahinasyon na tumatama at gumagalaw sa kanila, ay nagmumula sa laki o sa dami ng mga naunang pagdama. Sapagkat kadalasan ang isang malakas na impresyon ay biglang nagkakaroon ng epekto ng isang mahabang *ugali* o maraming katamtamang pagdama na paulit-ulit.

§ 28

Kumikilos ang mga tao tulad ng mga hayop, sa paraang ang pagkakasunod-sunod ng kanilang mga pagdama ay batay lamang sa prinsipyo ng alaala; katulad ng mga doktor na empiriko, na may simpleng praktika nang walang teorya; at tayo'y pawang mga empiriko sa tatlong-kapat ng ating mga gawain. Halimbawa, kapag inaasahan nating magkakaroon ng araw bukas, kumikilos tayo nang empiriko, sapagkat ito'y palaging nangyayari, hanggang ngayon. Tanging ang astronomo ang humuhusga rito sa pamamagitan ng katwiran.

§ 29

Ngunit ang kaalaman sa mga kinakailangan at walang hanggang katotohanan ang siyang nagpapakilala sa atin mula sa mga karaniwang hayop at nagkakaloob sa atin ng *Katwiran* at mga

agham; na nagtataas sa atin tungo sa pagkakilala sa ating sarili at sa Diyos. At ito ang tinatawag sa atin na Makatwirang Kaluluwa, o *Isip*.

§ 30

Sa pamamagitan din ng kaalaman sa mga kinakailangang katotohanan at sa kanilang mga abstraksyon tayo'y itinataas sa mga gawing pagninilay, na nagpapaisip sa atin sa tinatawag na ako at nagpapahintulot na suriin kung ano ang nasa atin: at sa ganitong paraan, sa pag-iisip sa ating sarili, naiisip natin ang Pagkatao, ang Substansiya, ang payak at pinagsama-sama, ang di-materyal at maging ang Diyos; sa pagkaunawa na ang may hangganan sa atin ay walang hanggan sa Kanya. At ang mga gawing pagninilay na ito ang nagbibigay ng pangunahing paksa ng ating mga pangangatwiran (*Théod.*, Préf. *, 4, a⁷)

§ 31

At hindi nangangahulugan na ang payak na substansiya ay walang anumang pagdama. Ang ating mga pangangatwiran ay nakabatay sa *dalawang dakilang prinsipyo*, ang kontradiksyon na sa bisa nito ay hinahatulan nating *mali* ang anumang naglalaman nito, at totoo ang kabaligtaran o sumasalungat sa mali (§ 44, § 196).

§ 32

At ang *prinsipyo ng sapat na dahilan*, na sa bisa nito ay isinasaalang-alang natin na walang anumang pangyayari ang maaaring maging totoo, o umiiral, walang tunay na pahayag, nang walang sapat na dahilan kung bakit ito ay gayon at hindi iba. Bagaman ang mga dahilang ito ay kadalasang hindi natin maaaring malaman (§ 44, § 196).

§ 33

Mayroon ding dalawang uri ng *katotohanan*, ang mga *Pangangatwiran* at ang mga *Katotohanan*. Ang mga katotohanan ng Pangangatwiran ay kinakailangan at ang kabaligtaran nito ay imposible, at ang mga Katotohanan ay nagkataon at ang kabaligtaran nito ay posible. Kapag ang isang katotohanan ay kinakailangan, ang dahilan nito ay matatagpuan sa pamamagitan ng pagsusuri, na hinahati ito sa mas simpleng mga ideya at katotohanan, hanggang sa makarating tayo sa mga pangunahing (§ 170, 174, 189, § 280-282, § 367. *Abrégé* object. 3).

§ 34

Gayon din sa mga Matematiko, ang mga *teorya* ng pag-iisip at mga tuntunin ng praktika ay binabawasan sa pamamagitan ng pagsusuri sa *Mga Depinisyon, Axioma, at Kahilingan*.

§ 35

At sa wakas ay may mga *simpleng ideya* na hindi maaaring bigyan ng depinisyon; mayroon ding mga axiom at kahilingan, o sa isang salita, mga *pangunahing prinsipyo*, na hindi mapapatunayan at hindi nangangailangan nito; at ito ang mga *magkakatulad na pahayag*, na ang kabaligtaran ay naglalaman ng tahasang kontradiksyon (§ 36, 37, 44, 45, 49, 52, 121-122, 337, 340-344).

§ 36

Ngunit ang *sapat na dahilan* ay dapat ding matagpuan sa mga *nagkataong katotohanan* o *katotohanan*, iyon ay, sa pagkakasunod-sunod ng mga bagay na ikinalat sa sansinukob ng mga nilalang; kung saan ang paglutas sa mga partikular na dahilan ay maaaring humantong sa isang walang hanggang detalye, dahil sa napakalawak na pagkakaiba-iba ng mga bagay sa Kalikasan at sa walang hanggang paghahati ng mga katawan. Mayroong walang hangganang mga hugis at galaw na kasalukuyan at nakalipas na pumapasok sa mabisang sanhi ng aking kasalukuyang pagsusulat; at mayroong walang hangganang maliliit na pagkahilig at disposisyon ng aking kaluluwa, kasalukuyan at nakalipas, na pumapasok sa pangwakas na sanhi.

§ 37

At dahil ang buong *detalyeng* ito ay sumasaklaw lamang sa iba pang mga naunang nagkataon o mas detalyado, na ang bawat isa ay nangangailangan pa rin ng katulad na pagsusuri upang bigyan ito ng dahilan, wala tayong naaabante: at ang sapat o pangwakas na dahilan ay dapat na nasa labas ng serye o *kadena* ng nagkataong detalye na ito, gaano man ito kawalang-hanggan.

§ 38

At sa gayon ang pangwakas na dahilan ng mga bagay ay dapat na nasa isang kinakailangang substansiya, kung saan ang detalye ng mga pagbabago ay matatagpuan lamang nang bukod-tangi, tulad ng sa pinagmulan: at ito ang tinatawag nating Diyos (§ 7).

§ 39

At dahil ang substansiyang ito ay sapat na dahilan para sa buong detalye, na magkakaugnay din; *may iisang Diyos lamang, at ang Diyos na ito ay sapat*.

§ 40

Maaari ring hatulan na ang kataas-taasang substansiyang ito na nag-iisa, pandaigdigan at kinakailangan, na walang anuman sa labas nito na malaya rito, at isang simpleng pagpapatuloy

ng posibleng pagkatao; ay dapat na walang kakayahang magkaroon ng mga hangganan at naglalaman ng lahat ng realidad na posible.

§ 41

Kung saan sumusunod na ang Diyos ay ganap na perpekto; ang *kaganapan* ay walang iba kundi ang lawak ng positibong realidad na tiyakang kinuha, na iniwas ang mga hangganan sa mga bagay na mayroon nito. At kung saan walang mga hangganan, iyon ay, sa Diyos, ang kaganapan ay ganap na walang hanggan (§ 22, Préf. *, 4 a).

§ 42

Sumusunod din na ang mga nilalang ay nagmamana ng kanilang mga kaganapan mula sa impluwensya ng Diyos, ngunit ang kanilang mga pagkukulang ay nagmumula sa kanilang sariling kalikasan, na hindi maaaring maging walang hanggan. Sapagkat dito sila nakikilala mula sa Diyos. Ang *orihinal na pagkukulang* na ito ng mga nilalang ay nakikita sa *likas na katamaran* ng mga katawan (§ 20, 27-30, 153, 167, 377 at susunod).

§ 43

Totoo rin na sa Diyos ay hindi lamang ang pinagmulan ng mga pag-iral, kundi pati na rin ng mga esensya, sa pagiging totoo ng mga ito, o ng anumang may katotohanan sa posibilidad. Ito ay sapagkat ang katalinuhan ng Diyos ay ang dako ng mga walang hanggang katotohanan, o ng mga ideyang kanilang pinagbabatayan, at kung wala Siya ay walang anumang totoo sa mga posibilidad, at hindi lamang walang umiiral, kundi pati walang anumang posible (§ 20).

§ 44

Sapagkat kung mayroong realidad sa mga esensya o posibilidad, o sa mga walang hanggang katotohanan, ang realidad na ito ay dapat nakabatay sa isang umiiral at aktwal; at sa gayon sa pag-iral ng Nangangailangang Pagkatao, kung saan ang esensya ay naglalaman ng pagkakakilanlan, o kung saan sapat na maging posible upang maging aktwal (§ 184-189, 335).

§ 45

Kaya't ang Diyos lamang (o ang Nangangailangang Pagkatao) ang may pribilehiyong kailangang umiiral kung Siya ay posible. At yamang walang makapipigil sa posibilidad ng walang hangganan, walang pagtangga, at walang kontradiksyon, ito lamang ay sapat upang makilala ang pag-iral ng Diyos a priori. Napatunayan din natin ito sa pamamagitan ng realidad ng mga walang hanggang katotohanan. Ngunit kamakailan ay napatunayan din natin ito a posteriori yamang may umiiral na mga kontingenteng nilalang, na hindi maaaring magkaroon ng huling o sapat na dahilan

kundi sa Nangangailangang Pagkatao, na nagtataglay ng dahilan ng kanyang pag-iral sa kanyang sarili.

§ 46

Gayunman, hindi dapat isipin kasama ng ilan na ang mga walang hanggang katotohanan, dahil nakasalalay sa Diyos, ay arbitraryo at nakadepende sa Kanyang kalooban, gaya ng tila inakala ni Descartes at pagkatapos ni G. Poiret. Ito ay totoo lamang para sa mga kontingenteng katotohanan, na ang prinsipyo ay ang *pagkakatuigma* o pagpili ng *pinakamainam*; samantalang ang mga nangangailangang katotohanan ay nakasalalay lamang sa Kanyang pag-unawa, at doon ang kanilang panloob na bagay (§ 180-184, 185, 335, 351, 380).

§ 47

Kaya't ang Diyos lamang ang primitibong pagkakaisa, o ang orihinal na simpleng sustansya, kung saan ang lahat ng nilikhang o hinalaw na mga Monad ay mga produkto at ipinanganak, masasabi, sa pamamagitan ng Patuloy na Pagliliwanag ng Kabanalan sa bawat sandali, nililimitahan ng pagkatanggap ng nilalang, kung saan mahalaga ang pagiging may hangganan (§ 382-391, 398, 395).

§ 48

Mayroon sa Diyos ang *Kapangyarihan*, na siyang pinagmulan ng lahat, pagkatapos ang *Kaalaman* na naglalaman ng mga detalye ng mga ideya, at sa wakas ang *Kalooban*, na gumagawa ng mga pagbabago o produksyon ayon sa prinsipyo ng pinakamainam (§ 7,149-150). At ito ang tumutugon sa kung ano, sa mga nilikhang monad, ay gumagawa ng paksa o basehan, ang kakayahang makaunawa at ang kakayahang magnasa. Ngunit sa Diyos ang mga katangiang ito ay ganap na walang hanggan o perpekto; at sa mga Nilikhang Monad o sa mga entelikiya (o perfectihabies, gaya ng isinalin ni Hermolaüs Barbarus sa salitang ito) ang mga ito ay mga imitasyon lamang, ayon sa kasakdalang taglay (§ 87).

§ 49

Ang nilalang ay sinasabing *kumikilos* sa labas hangga't mayroon itong kasakdalan, at *nakararanas* ng iba, hangga't ito ay hindi sakdal. Kaya't ang *aksyon* ay itinuturing sa Monad, hangga't mayroon itong tiyak na mga pagdama, at ang *passyon* hangga't mayroon itong malilito (§ 32, 66, 386).

§ 50

At ang isang nilalang ay mas sakdal kaysa sa iba, dahil sa natagpuan dito kung ano ang nagsisilbing dahilan a priori para sa nangyayari sa iba, at sa pamamagitan nito sinasabing ito ay kumikilos sa iba.

§ 51

Ngunit sa mga simpleng sustansya ito ay lamang isang ideyal na impluwensya ng isang monad sa isa pa, na hindi maaaring magkaroon ng epekto kundi sa pamamagitan ng pakikialam ng Diyos, sa paraang sa mga ideya ng Diyos ang isang monad ay humihiling nang may karapatan, na ang Diyos sa pag-aayos ng iba mula pa sa simula ng mga bagay, ay magbigay-pansin dito. Sapagkat yamang ang isang Nilikhang Monad ay hindi maaaring magkaroon ng pisikal na impluwensya sa loob ng iba, ito lamang ang paraan kung saan ang isa ay maaaring magkaroon ng pagdepende sa iba (§ 9, 54, 65-66, 201. Abrégé object. 3).

§ 52

At sa pamamagitan nito, na sa pagitan ng mga nilalang ang mga aksyon at passyon ay magkasanib. Sapagkat ang Diyos sa paghahambing ng dalawang simpleng sustansya, ay nakakita sa bawat isa ng mga dahilan, na nag-uutos sa Kanya na iakma ang isa sa iba; at sa gayon ang *aktibo* sa ilang mga aspekto, ay *pasibo* sa ibang punto ng pagsasaalang-alang: *aktibo* hangga't, kung ano ang malinaw na alam dito, ay nagsisilbing dahilan para sa nangyayari sa iba; at *pasibo* hangga't ang dahilan ng nangyayari sa loob nito, ay matatagpuan sa kung ano ang malinaw na alam sa iba (§ 66).

§ 53

Ngayon, yamang mayroong walang hangganang posibleng mga uniberso sa mga Ideya ng Diyos at isa lamang ang maaaring umiral, kinakailangan na mayroong sapat na dahilan para sa pagpili ng Diyos, na nagtatalaga sa Kanya sa isa kaysa sa iba (§ 8, 10, 44, 173, 196 at iba pa, 225, 414-416).

§ 54

At ang dahilang ito ay matatagpuan lamang sa *pagkakatatugma*, o sa mga antas ng kasakdalan, na taglay ng mga mundong ito; ang bawat posibleng may karapatan na maghangad ng pag-iral ayon sa kasakdalang nilalaman nito (§ 74, 167, 350, 201, 130, 352, 345 at iba pa, 354).

§ 55

At ito ang sanhi ng pag-iral ng pinakamainam, na ang karunungan ay nagpapabatid sa Diyos, ang Kanyang kabutihan ang nagtutulak sa Kanya na piliin ito, at ang Kanyang kapangyarihan ang lumilikha nito (§ 8, 7, 80, 84, 119, 204, 206, 208. Abrégé object. 1, object. 8).

§ 56

Ang *pagkakaugnay* o *pagkakasundo* na ito ng lahat ng nilikhang bagay sa bawat isa at ng bawat isa sa lahat, ay nagdudulot na ang bawat payak na sustansya ay may mga ugnayang nagpapahayag ng lahat ng iba pa, at siya nga ay isang walang hanggang buhay na salamin ng sansinukob (§ 130,360).

§ 57

At, kung paanong ang isang lungsod na tinatanaw mula sa iba't ibang panig ay nagkakaiba ang anyo, at tila nagpaparami ng perspektiba; gayundin nangyayari, na sa pamamagitan ng walang hangganang dami ng payak na sustansya, mayroong tila maraming iba't ibang sansinukob, na pawang mga perspektiba lamang ng iisang sansinukob ayon sa magkakaibang pananaw ng bawat Monad.

§ 58

At ito ang paraan upang makamit ang pinakamaraming pagkakaiba-iba hangga't maaari, ngunit may pinakamataas na kaayusan, na maaaring mangahulugan, ito ang paraan upang makamit ang pinakamataas na kasakdalan hangga't maaari (§ 120, 124, 241 sqq., 214, 243, 275).

§ 59

At tanging ang hipotesis na ito (na aking ipinapalagay na napatunayan) ang nagpapakilala nang wasto sa kadakilaan ng Diyos: ito ang kinilala ni Monsieur Bayle, nang sa kanyang Diksiyunaryo (artikulong *Rorarius*) ay gumawa siya ng mga pagtutol, kung saan siya ay naakit na isiping labis ang aking ibinibigay sa Diyos, higit pa sa maaaring mangyari. Ngunit hindi niya maipahayag ang anumang dahilan kung bakit ang unibersal na harmoniya na ito, na nagdudulot na ang bawat sustansya ay eksaktong nagpapahayag ng lahat ng iba sa pamamagitan ng mga ugnayang taglay nito, ay imposible.

§ 60

Bukod dito, sa aking naitala, makikita ang mga dahilang a priori kung bakit hindi maaaring mangyari nang iba ang mga bagay. Sapagkat sa pag-aayos ng kabuuan, ang Diyos ay nagbigay-pansin sa bawat bahagi, lalo na sa bawat monad, na ang likas na representatibo, walang makakapigil dito na kumatawan lamang sa isang bahagi ng mga bagay; bagama't totoo na ang representasyong ito ay malabo lamang sa detalye ng buong sansinukob, at malinaw lamang sa isang maliit na bahagi ng mga bagay, iyon ay, sa mga pinakamalapit, o pinakamalaki kaugnay ng bawat Monad; kung hindi, ang bawat monad ay magiging isang Diyos. Hindi sa bagay, kundi sa pagbabago ng kaalaman sa bagay, na ang mga monad ay nalilimitahan. Lahat sila ay magulong

tumutungo sa kawalang-hanggan, sa kabuuan; ngunit sila ay nalilimitahan at nakikilala sa pamamagitan ng mga antas ng malinaw na persepsiyon.

§ 61

At ang mga pinagsama-samang simbolo ay sumasang-ayon dito sa mga payak. Sapagkat, dahil ang lahat ay puno, na nagdudulot na ang lahat ng materya ay magkakaugnay, at dahil sa kapunuan, ang bawat galaw ay may epekto sa malalayong katawan, ayon sa distansya, kaya ang bawat katawan ay naapektuhan hindi lamang ng mga humahawak dito, at nakadarama sa anumang paraan ng lahat ng nangyayari sa kanila, ngunit sa pamamagitan nila ay nakadarama pa rin ng mga unang humawak, na direktang humahawak dito: sumusunod na ang komunikasyong ito ay umaabot sa anumang distansya. At samakatuwid ang bawat katawan ay nakadarama ng lahat ng nangyayari sa sansinukob; kaya't ang nakakakita ng lahat, ay maaaring basahin sa bawat isa kung ano ang nangyayari sa lahat ng dako at maging kung ano ang nangyari o mangyayari; sa pagmamasid sa kasalukuyan kung ano ang malayo, ayon sa panahon at lugar: *sumpnoia panta*, sabi ni Hippocrates. Ngunit ang isang Kaluluwa ay maaari lamang basahin sa sarili nito kung ano ang malinaw na kinakatawan doon, hindi nito mabubuksan nang sabay-sabay ang lahat ng kanyang mga liko, sapagkat ito ay patungo sa kawalang-hanggan.

§ 62

Kaya bagama't ang bawat nilikhang monad ay kumakatawan sa buong sansinukob, ito ay mas malinaw na kumakatawan sa katawan na partikular na nakatalaga dito at kung saan ito ay ang entelechia: at dahil ang katawan na ito ay nagpapahayag ng buong sansinukob sa pamamagitan ng pagkakabuklod ng lahat ng materya sa kapunuan, ang kaluluwa ay kumakatawan din sa buong sansinukob sa pamamagitan ng pagkakatawan sa katawan na ito, na kanya sa isang partikular na paraan (§ 400).

§ 63

Ang katawan na pagmamay-ari ng isang Monad, na siyang entelechia o Kaluluwa nito, ay bumubuo kasama ng entelechia ng tinatawag na *buhay na nilalang*, at kasama ng kaluluwa ang tinatawag na *hayop*. Ngayon, ang katawan ng isang buhay na nilalang o hayop ay palaging organiko; sapagkat ang bawat Monad bilang salamin ng sansinukob sa sarili nitong paraan, at ang sansinukob ay inayos sa perpektong kaayusan, dapat mayroon ding kaayusan sa kinatawan, iyon ay, sa mga persepsiyon ng kaluluwa, at samakatuwid sa katawan, kung saan ang sansinukob ay kinakatawan (§ 403).

§ 64

Kaya ang bawat organikong katawan ng isang buhay na nilalang ay isang uri ng banal na makina, o isang likas na automata, na walang hangganang nakahihigit sa lahat ng artipisyal na automata. Sapagkat ang isang makina na ginawa ng sining ng tao, ay hindi makina sa bawat bahagi nito. Halimbawa: ang ngipin ng isang tansong gulong ay may mga bahagi o pragmento na hindi na artipisyal para sa atin at wala nang anumang nagmamarka ng makina kaugnay ng gamit, kung saan ang gulong ay inilaan. Ngunit ang mga makina ng kalikasan, iyon ay, ang mga buhay na katawan, ay mga makina pa rin sa kanilang pinakamaliit na bahagi, hanggang sa kawalang-hanggan. Ito ang gumagawa ng pagkakaiba sa pagitan ng Kalikasan at sining, iyon ay, sa pagitan ng Banal na sining at sa atin (§ 134, 146, 194, 483).

§ 65

At nagawa ng may-akda ng kalikasan ang banal at kamangha-manghang paraang ito, dahil ang bawat bahagi ng materya ay hindi lamang hindi mabilang na nahahati gaya ng kinilala ng mga sinauna, kundi patuloy na hinahati nang walang hanggan, bawat bahagi sa mas maliliit na bahagi, na bawat isa ay may sariling kilos; kung hindi, imposibleng maipahayag ng bawat bahagi ng materya ang buong sansinukob (Prelim. [Disc. d. l. conform.], § 70. *Théod.*, §195).

§ 66

Kaya't makikita na may daigdig ng mga nilalang, mga may-buhay, mga hayop, mga entéléchies, mga kaluluwa sa pinakamaliit na bahagi ng materya.

§ 67

Maaaring isipin ang bawat bahagi ng materya bilang isang harding punô ng halaman, at isang lawang punô ng isda. Ngunit bawat sanga ng halaman, bawat bahagi ng hayop, bawat patak ng likido nito ay isa ring ganitong hardin, o lawa.

§ 68

At bagamat ang lupa at hangin sa pagitan ng mga halaman sa hardin, o tubig sa pagitan ng mga isda sa lawa, ay hindi halaman o isda; naglalaman pa rin ang mga ito ng mga ito, ngunit kadalasang may kasubtilang hindi natin napapansin.

§ 69

Kaya walang lupang tiwangwang, walang baog, walang patay sa sansinukob, walang kaguluhan, walang kalituhan maliban sa panlabas; tulad ng makikita sa isang lawa mula sa malayo kung saan may nakikitang magulong galaw at kilos, parang, ng mga isda nang hindi nakikilala ang mga isda mismo.

§ 70

Makikita dito, na ang bawat nabubuhay na katawan ay may nangingibabaw na entelechy na siyang kaluluwa sa hayop; ngunit ang mga bahagi ng katawang ito ay punô ng iba pang may-buhay, halaman, hayop, na bawat isa ay may sariling entelechy, o nangingibabaw na kaluluwa.

§ 71

Ngunit huwag isipin kasama ng ilan, na maling naunawaan ang aking iniisip, na ang bawat kaluluwa ay may takdang dami o bahagi ng materya para sa kanya magpakailanman, at samakatuwid ay nagmamay-ari ng iba pang nakapailalim na may-buhay, na laging nakalaan sa kanyang paglilingkod. Sapagkat ang lahat ng katawan ay nasa patuloy na daloy tulad ng mga ilog; at ang mga bahagi ay patuloy na pumapasok at lumalabas.

§ 72

Kaya ang kaluluwa ay nagpapalit lamang ng katawan nang unti-unti at hakbang-hakbang, kaya kailanman ay hindi biglaang nahuhubaran ng lahat ng organo nito; at madalas may metamorposis sa mga hayop, ngunit kailanman ay walang metempsikosis o paglilipat ng mga Kaluluwa: wala ring mga Kaluluwang ganap na hiwalay, o mga henyo na walang katawan. Tanging Diyos ang ganap na hiwalay dito.

§ 73

Ito rin ang dahilan kung bakit kailanman ay walang ganap na paglikha, o ganap na kamatayan sa mahigpit na kahulugan, na binubuo ng paghihiwalay ng kaluluwa. At ang tinatawag nating *Paglikha* ay mga pag-unlad at paglaki; samantalang ang tinatawag nating *kamatayan* ay mga pagbabalot at pagliit.

§ 74

Ang mga pilosopo ay lubhang nahirapan sa pinagmulan ng mga anyo, entéléchies, o Mga Kaluluwa; ngunit ngayon, nang mapansin sa tumpak na pagsasaliksik sa mga halaman, insekto, at hayop, na ang mga organikong katawan ng kalikasan ay hindi kailanman nagmula sa kaguluhan o pagkabulok; kundi palaging mula sa mga binhi, kung saan walang alinlangang may ilang *preformation*; napagpasyahan, na hindi lamang ang organikong katawan ay naroon bago ang konsepsyon, kundi pati ang isang kaluluwa sa katawang iyon, at sa madaling salita ang hayop mismo; at sa pamamagitan ng konsepsyon, ang hayop na ito ay inihanda lamang para sa malaking pagbabagong-anyo upang maging hayop ng ibang uri.

§ 75

Ang mga *hayop*, na ang ilan ay itinaas sa antas ng pinakamalalaking hayop sa pamamagitan ng konsepsyon, ay maaaring tawaging *spermatiko*; ngunit yaong mga nananatili sa kanilang uri, iyon ay, karamihan, ay ipinanganak, dumami, at nawasak tulad ng malalaking hayop, at mayroon lamang maliit na bilang ng mga hinirang, na tumatawid sa mas malaking entablado.

§ 76

Ngunit ito ay kalahati lamang ng katotohanan: kaya't napagpasyahan ko na kung ang hayop ay hindi kailanman natural na nagsisimula, hindi rin ito natural na nagtatapos; at hindi lamang walang paglikha, kundi walang ganap na pagkasira, o kamatayan sa mahigpit na kahulugan. At ang mga pangangatwirang ito na ginawa a posteriori at hinango mula sa mga karanasan ay ganap na umaayon sa aking mga prinsipyong hinango a priori gaya ng nasa itaas.

§ 77

Kaya masasabi na hindi lamang ang kaluluwa (salamín ng isang walang kasiraang sansinukob) ay walang kasiraan, kundi pati ang hayop mismo, bagamat ang makina nito ay madalas na bahagyang nasisira, at nag-iiwan o kumukuha ng mga organikong balat.

§ 78

Ang mga prinsipyong ito ay nagbigay sa akin ng paraan upang natural na ipaliwanag ang pagkakaisa o ang pagtutugma ng kaluluwa at organikong katawan. Ang kaluluwa ay sumusunod sa sarili nitong mga batas at ang katawan ay gayundin; at nagkikita sila sa bisa ng pre-established harmony sa pagitan ng lahat ng sustansya, dahil lahat sila ay mga representasyon ng iisang sansinukob.

§ 79

Ang mga kaluluwa ay kumikilos ayon sa mga batas ng pangwakas na sanhi sa pamamagitan ng mga pagnanasa, layunin, at paraan. Ang mga katawan ay kumikilos ayon sa mga batas ng mabisang sanhi o mga galaw. At ang dalawang kaharian, yaong ng mabisang sanhi at yaong ng pangwakas na sanhi ay magkasanib na magkakasuwato.

§ 80

Kinilala ni Descartes na ang mga kaluluwa ay hindi makapagbibigay ng lakas sa mga katawan, sapagkat laging pareho ang dami ng lakas sa materya. Gayunpaman, inakala niya na maaaring baguhin ng kaluluwa ang direksyon ng mga katawan. Ngunit ito ay dahil noong kanyang kapanahunan, hindi pa nalalaman ang batas ng kalikasan na nagsasaad ng konserbasyon ng

kabuuang direksyon sa materya. Kung napansin niya ito, sana ay napasok niya ang aking Sistema ng Pre-established Harmony.

§ 81

Ang sistemang ito ay nagdudulot na ang mga katawan ay kumikilos na parang (sa imposible) walang mga kaluluwa; at ang mga Kaluluwa ay kumikilos na parang walang mga katawan; at ang pareho ay kumikilos na parang ang isa ay nakaimpluwensya sa isa.

§ 82

Tungkol sa mga Espiritu o Makatuwirang Kaluluwa, bagaman natuklasan kong sa esensya ay pareho ang lahat ng nabubuhay at hayop, gaya ng nasabi natin (alalaong baga, ang hayop at kaluluwa ay nagsisimula lamang kasabay ng mundo, at hindi rin nagtatapos bago ang mundo), mayroon pa ring natatangi sa mga Makatuwirang Hayop, na ang kanilang maliliit na Spermatikong Hayop, hangga't sila ay ganoon lamang, ay may mga karaniwang kaluluwa o sensitibo lamang; ngunit sa sandaling ang mga napili, sa madaling salita, ay makarating sa kalikasan ng tao sa pamamagitan ng aktwal na konsepsyon, ang kanilang sensitibong kaluluwa ay itinataas sa antas ng katwiran at sa pribilehiyo ng mga Espiritu.

§ 83

Bukod sa iba pang pagkakaiba sa pagitan ng mga Karaniwang Kaluluwa at mga Espiritu, na ilan sa mga ito ay nabanggit ko na, mayroon pa ito: ang mga kaluluwa sa pangkalahatan ay mga buhay na salamin o larawan ng sansinukob ng mga nilalang; ngunit ang mga espiritu ay mga larawan din ng Pagkadiyos Mismo, o ng maylikha mismo ng kalikasan: may kakayahang makilala ang sistema ng sansinukob at gayahin ito sa pamamagitan ng mga arkitektonikong halimbawa; ang bawat espiritu ay parang munting diyos sa kanyang nasasakupan.

§ 84

Ito ang dahilan kung bakit ang mga Espiritu ay may kakayahang pumasok sa isang uri ng Pakikipag-ugnayan sa Diyos, at Siya ay sa kanila, hindi lamang kung ano ang isang imbentor sa kanyang Makina (gaya ng Diyos sa ibang mga nilalang) kundi pati na rin kung ano ang isang Hari sa kanyang mga nasasakupan, at maging isang ama sa kanyang mga anak.

§ 85

Kung kaya't madaling mahinuha na ang pagsasama-sama ng lahat ng Espiritu ay dapat bumuo ng Lungsod ng Diyos, ibig sabihin ang pinakamainam na Estado na posible sa ilalim ng pinakamainam na Monarko.

§ 86

Ang Lungsod ng Diyos na ito, ang Monarkiyang tunay na pandaigdigang ay isang Moral na Daigdig, sa Likas na Daigdig, at ang pinakamataas at pinakabanal sa mga gawa ng Diyos: at dito tunay na nakasalalay ang kaluwalhatian ng Diyos, dahil wala nito kung ang kanyang kadakilaan at kabutihan ay hindi kilala at hinahangaan ng mga espiritu, at kaugnay din ng banal na Lungsod na ito na Siya ay may tunay na Kabutihan, samantalang ang Kanyang karunungan at kapangyarihan ay ipinakikita sa lahat ng dako.

§ 87

Tulad ng itinatag natin sa itaas ang isang Perpektong Harmonya sa pagitan ng dalawang Likas na Kaharian, ang isa sa Mabisang Sanhi, ang isa sa Layunin, dapat nating tandaan dito ang isa pang harmonya sa pagitan ng Pisikal na Kaharian ng Kalikasan at ng Moral na Kaharian ng Biyaya, ibig sabihin, sa pagitan ng Diyos na itinuturing bilang Arkitekto ng Makina ng sansinukob, at Diyos na itinuturing bilang Monarko ng Banal na Lungsod ng mga Espiritu (§ 62, 74, 118, 248, 112, 130, 247).

§ 88

Ang Harmonya na ito ay nagsasanhi na ang mga bagay ay humantong sa Biyaya sa pamamagitan ng mismong mga daan ng Kalikasan, at ang globo na ito halimbawa ay dapat sirain at ayusin sa pamamagitan ng likas na mga daan sa mga sandaling hinihingi ng pamahalaan ng mga Espiritu; para sa parusa ng ilan, at gantimpala ng iba (§ 18 at sum., 110, 244-245, 340).

§ 89

Masasabi rin na ang Diyos bilang Arkitekto ay nagbibigay-kasiyahan sa lahat sa Diyos, bilang tagapagbatas; at sa gayon ang mga kasalanan ay dapat magdala ng kanilang parusa sa kanila sa pamamagitan ng kaayusan ng kalikasan; at sa bisa ng mismong mekanikal na istruktura ng mga bagay; at sa gayon din ang magagandang gawa ay mag-aakit ng kanilang mga gantimpala sa pamamagitan ng mekanikal na mga daan kaugnay ng mga katawan; bagaman ito ay hindi maaari at hindi dapat palaging mangyari kaagad.

§ 90

Sa wakas, sa ilalim ng perpektong pamahalaang ito ay walang mabuting Gawa na walang gantimpala, walang masama na walang parusa: at lahat ay dapat magtagumpay para sa kabutihan ng mga mabubuti; ibig sabihin ng mga hindi mga may hinanakit sa malaking Estadong ito, na nagtitiwala sa Pagtustos, pagkatapos gawin ang kanilang tungkulin, at umiibig at tumutulad, nang nararapat, sa Maylikha ng lahat ng kabutihan, na nagagalak sa pagninilay ng

Kanyang mga kaganapan ayon sa kalikasan ng tunay na *dalisay na pag-ibig*, na nagdudulot ng kasiyahan sa kaligayahan ng minamahal. Ito ang nagtutulak sa mga matalino at birtuosong tao na magtrabaho sa lahat ng tila naaayon sa ipinapalagay na banal na kalooban, o nauna; at masiyahan gayunman sa kung ano ang aktwal na pinangyayari ng Diyos sa pamamagitan ng Kanyang lihim na kalooban, kasunod at mapagpasiya; sa pagkilala, na kung maunawaan natin nang sapat ang kaayusan ng sansinukob, matutuklasan natin na ito ay higit sa lahat ng naisin ng pinakamatalino, at imposibleng gawin itong mas mainam kaysa ito; hindi lamang para sa kabuuan sa pangkalahatan, kundi pati na rin para sa ating sarili sa partikular, kung tayo ay nakakabit, nang nararapat sa Maylikha ng lahat, hindi lamang bilang Arkitekto at mabisang sanhi ng ating pag-iral, kundi pati na rin bilang ating Panginoon at layuning sanhi na dapat maging buong layunin ng ating kalooban, at tanging makapagpapaligaya sa atin (Pref. *, 4 a b¹⁴. § 278. Pref. *, 4 b¹⁵).

WAKAS

¹⁴ Édit. Erdm., p. 469.

¹⁵ Édit. Erdm., p. 469 b.

CosmicPhilosophy.org

<https://ph.cosmicphilosophy.org/>

Nakalimbag noong Nobyembre 22, 2025

Ang aming iba pang mga proyekto:

- ▶ [GModebate.org](https://gmodebate.org/): Isang proyektong nagsisiyasat sa mga pilosopikong saligan ng eugenics, scientism, ang kilusang "pagpapalaya-ng-agham-mula-sa-pilosopiya," ang "naratibong laban-sa-agham," at makabagong anyo ng siyentipikong inkisisyon.